

Было бы ошибкой руководителя предприятия пренебречь вышесказанным и полагать, что системы качества даже при их высокой степени развития не нуждаются в совершенствовании [2, с. 555-560].

Анализ развития форм и методов организации работ улучшению качества, выявление возможности приложения к работам по качеству принципов общей теории управления, разработка схем механизма управления качеством, определение характера потребностей, состояние конъюнктуры рынка как исходного элемента управления качеством продукции или услуги, критическое рассмотрение определений основополагающих терминов свидетельствует о следующем:

Современную организацию работ по качеству теоретически допустимо, а практически целесообразно и эффективно строить не на всеобщем глобальном контроле, а на принципах общей теории управления на основе схем механизмов управления качеством продукции или услуги.

Современное управление качеством продукции должно прямо ориентироваться на характер потребностей, их структуру и динамику; емкость и конъюнктуру рынка; стимулы, обусловленные экономической и технической конкуренцией, характерные для рыночных отношений.

Современное управление качеством на предприятии, независимо от формы собственности и масштаба производственной деятельности, должно оптимально сочетать действия, методы и средства, обеспечивающие, с одной стороны, изготовление продукции или оказания услуги, удовлетворяющей текущие запросы и потребности рынка, а с другой - разработку новой продукции или услуги, способной удовлетворять будущие потребности и будущие запросы рынка.

Принципиальная схема механизма управления качеством органически должна взаимодействовать с маркетинговыми исследованиями и включать в свой состав блок разработки политики в области качества.

Литература

1. Барков Я.И. Основы и деловой опыт предпринимательства : учеб. пособ. / Я. Барков. - М. – 1999. - С. 50-51.
2. Герасимчук В.Г. Економіка та організація виробництва / В. Герасимчук. - К, 2007. – С. 555-560.
3. Галеев В.И. Проблемы внедрения стандартов ИСО серии 9000 на примере опыта ряда предприятий / В. Галеев. - Сертификация. - 2004. - С.15.
4. Денисов А. Подтверждение качества – путь к финансовому успеху / А. Денисов // Бухгалтерия. – 2005. - №31.- С. 53-56.
5. Кузьмін М. Визначення поняття «якість продукції» та критерії оцінки / Кузьмін М. // Економіка України. – 2007. - № 12.- С. 138 – 141.
6. Малюта Л.Я. Забезпечення якості продукції необхідна умова підвищення конкурентоспроможності підприємства та його продукції в сучасному ринковому просторі / Л. Малюта // Актуальні проблеми економіки – 2008. - №9. - С. 11-14.
7. Фатхутдинов Р. Организация производства : учеб. пособ. / Р. Фатхутдинов. – М.: 2002. – С. 434 – 436.

Рецензент докт. экон. наук, профессор С.П. Наливайченко

519.8:330

Сидорович М.Я., аспірант,

Національний університет «Києво-Могилянська академія», м. Київ

ПІЛЬГОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА ЕТАПІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Податок на прибуток підприємств є одним з головних прямих податків, які сплачують суб'єкти господарювання в Україні. Цей податок є головним джерелом фінансування загальнодержавних потреб. Окрім фіскальної, він виконує регулюючу та стимулюючу функції, перерозподіляючи капітал та впливаючи на розвиток окремих галузей економіки. Тому вивчення особливостей оподаткування прибутку підприємств є надзвичайно важливим як з точки зору стимулювання розвитку підприємництва, так і моделювання доходів бюджету для ефективного виконання державою її функцій. Рівень податкового навантаження на окремих суб'єктів оподаткування податком на прибуток, особливості законодавчої бази та адміністрування є важливими елементами системи оподаткування на етапі трансформації економічної системи з метою створення сприятливих умов для ефективної підприємницької діяльності та детінізації економіки. Тому бюджетно-податкова політика щодо податку на прибуток має проводитися виважено, будучи стимулюючим чинником ділової

активності. Також вона має бути одним із інструментів створення сприятливого клімату для залучення інвестицій. Тому питання упорядкування системи оподаткування прибутку підприємств є важливим у процесі формування фінансової та економічної системи держави та взаємовідносин між економічними агентами.

Вивченням питань ефективності податкової політики та її впливу на інноваційний розвиток та економічне зростання займалися такі вчені як Андрущенко В.Л., О. Бланшар, Головань М.М., А. Гупта, Лук'яненко І.Г., Р. Масгрейв, Никифоров А.С., Серебрянський Д. М., Спиридонов О. О., Дж. Стігліц, Суторміна В.М., Тарасенко В.А., Федосов В.М. Проте, на сьогодні питання особливостей пільгового режиму оподаткування прибутку підприємств в Україні залишається малодослідженим.

Реформування системи пільг та виокремлення тих, що є економічно обґрунтованими, має забезпечити підтримку галузей з низьким рівнем рентабельності, стимулювати мале підприємництво через протекціонізм інтересів національного виробника. У період глобалізації і наступу транснаціональних компаній, які є більш конкурентоздатними через економію на масштабі виробництва та доступ до ринків сировини та збуту, ці питання стають надзвичайно актуальними. Також має бути налагоджена підтримка інноваційної діяльності, яка має стати основою економічного розвитку держави.

Для розв'язання цих завдань досліджено систему пільг щодо оподаткування прибутку підприємств та їх вплив на економічний розвиток України, проаналізовано роль податкових пільг у забезпеченні ефективного виконання податком на прибуток підприємств регулюючої та фіскальної функцій.

На етапі трансформації економіки регулююча функція податку на прибуток підприємств відіграє важливу роль у налагодженні економічних процесів країни. За допомогою системи оподаткування прибутку можна регулювати такі процеси [1, с. 93]:

- вибір правової форми організації підприємницької діяльності;
- розподіл прибутку (на споживання або на накопичення);
- вибір методів фінансування інвестицій (самофінансування або залучення позичкових коштів);
- розподіл трудових та матеріальних ресурсів між окремими сферами господарської діяльності;
- розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту (ВВП);
- регулювання темпів економічного зростання на макrorівні;
- стимулювання розвитку окремих галузей та регіонів.

Одним з визначальних елементів системи оподаткування підприємницької діяльності, за допомогою якого можна досягнути вищезазначених цілей, є застосування податкових пільг.

Пільговий режим оподаткування є одним з наймолодших елементів системи оподаткування, оскільки він виник і почав широко застосовуватися лише в ХХ ст. Цей інструмент пройшов шлях від пільг на підтримку інвестиційної діяльності до пільг на сприяння науково-технічному прогресу, що в першу чергу стосується венчурних та малих підприємств. Також виникли компенсаційні пільги, що використовують механізми цільового фінансування, або субсидування [2, с. 432-439]. Тарасенко В.А. та Головань М.М. наголошують, що з економічної точки зору податкові пільги є податковими витратами, оскільки вони є прихованою формою субсидування платників податку державою [3, 4].

Поняття «податкова пільга» не визначено в українському законодавстві. При цьому податкові пільги існують в таких формах [5, с. 446]:

- звільнення від сплати податку (як окремих суб'єктів, так і окремих видів доходів);
- звільнення від сплати податку на певний термін;
- зменшення обсягу оподатковуваного прибутку (доходу);
- зниження розміру ставки податку.

Склад податкових пільг має визначатися згідно з пріоритетами розвитку економіки.

На етапі свого становлення Україна обрала інноваційну модель розвитку економіки. Це обумовлює потребу звернутися до світового досвіду стимулювання інновацій. Одним з методів досягнення цієї мети є застосування пільгового режиму оподаткування прибутку від інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність є визначальною з точки зору розвитку підприємництва та трансформації економіки. На сьогодні основна частина фінансування науково-технічних робіт проводиться на державних підприємствах. Вплив обсягу інвестицій в технології та наукову діяльність на величину прибутку підприємств відображає, наскільки ефективно їх було вкладено в економіку, яку віддачу вони мають та чи спроможні вони генерувати додаткові прибутки.

Оскільки інноваційна діяльність вимагає інвестицій та підвищених витрат підприємствами, що розробляють інноваційний продукт, з метою її заохочення держава використовує механізм

компенсації частини цих витрат. У випадках, коли нові знання, здобуті в результаті інноваційної діяльності, можуть бути застосовані в декількох галузях економіки, використовується пряме державне фінансування витрат на наукову та науково-технічну роботу (ННТР) [6, с. 4]. Проте цей механізм вимагає більш ефективного впровадження та застосування на українській практиці. Це відображає тенденція скорочення частки витрат на ННТР до ВВП, яка спостерігається починаючи з 2006 р. (з 1,13% у 2003 р. до 0,8% у 2009 р.), попри номінальне зростання обсягу цих інвестицій [13].

Ще одним інструментом стимулювання інноваційної діяльності, що застосовується державою у світовій практиці, є пільгове оподаткування. До видів пільг податкового стимулювання інноваційної діяльності відносяться: метод підвищених норм списання витрат на проведення ННТР, що зменшує базу для обчислення податку; інвестиційний податковий кредит; зниження розміру податкових ставок для суб'єктів інноваційної діяльності; встановлення неоподаткованого мінімуму об'єкта оподаткування; звільнення від сплати окремих податків для венчурних фірм; вирахування з визначеної суми податку [6, с. 5].

Важливим кроком до створення умов для рівноправної конкуренції виробників інноваційної наукоємної продукції стало створення технологічних парків. З метою стимулювання державою інноваційної діяльності набули широкого застосування податкові пільги до т.з. технопарків. Вони з'явилися в 2000 р. після скасування збору до Інноваційного фонду. Головним завданням науково-технологічних парків, що поєднують науково-дослідні, технологічні і виробничі підприємства, є сприяння розвитку і впровадження високих і надвисоких технологій з метою створення конкурентоздатної на внутрішньому та зовнішньому ринках високотехнологічної продукції. З економічної точки зору їх слід відносити до реінвестицій в інноваційні та інвестиційні проекти.

Пільговий режим оподаткування технологічних парків протягом періоду 2000-2015 рр. регулюють Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 р. та Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України» від 12.01.2006 р. Технологічні парки, їх учасники та спільні підприємства не перераховують до бюджету суму податку на прибуток, одержаного при реалізації проектів технологічних парків, а використовують її виключно на наукову та науково-технічну діяльність, розвиток власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз.

Згідно з оцінками Затонацької Т.Г., обсяг залучених технопарками інвестицій і відрахувань до державного бюджету та державних цільових фондів в Україні майже вдвічі перевищує обсяг наданих їм податкових і митних пільг, що свідчить про доцільність надання пільг технологічним паркам [7].

Згідно з даними Довідника пільг, наданих чинним законодавством по сплаті податків, зборів, інших обов'язкових платежів № 53 Державної податкової адміністрації України (ДПА) [11] станом на 01.04.2010 р. загалом діяло 323 пільги щодо 12 податків та зборів. Ці дані відображають тенденцію до зростання кількості пільг протягом останніх років (на 19% з 1997 р.). Серед них передбачено низку пільг згідно з спеціальним режимом інноваційної діяльності. Частина з них стосується підтримки інноваційної діяльності в окремих галузях. До цієї категорії пільг належать:

включення витрат платника податку, пов'язаних з професійною підготовкою, навчанням, перепідготовкою або підвищенням кваліфікації осіб до складу валових витрат;

включення витрат підприємств суднобудівної промисловості, понесених ними у зв'язку з виконанням контрактів на виготовлення або побудову морських, річкових суден, до складу валових витрат у податковому періоді, на який припадає дата збільшення валових доходів;

застосування податкового періоду, за який визначаються податкові зобов'язання з податку на прибуток, у розмірі одного звітного календарного року для резидентів - суб'єктів космічної діяльності протягом періоду з 1.10.2010 р. до 1.01.2015 р. При цьому загальноприйняті норми амортизації застосовуються до балансової вартості основних фондів у розрахунку на такий звітний календарний рік;

надання права промисловим підприємствам застосовувати щорічну 25-відсоткову норму прискореної амортизації основних фондів групи 3, з провадженням її до досягнення балансовою вартістю групи нульового значення;

включення до складу валових витрат сум коштів або вартості майна, спрямованих як фінансова допомога на виробництво та/або демонстрування національних фільмів.

Також існує низка пільг, пов'язаних з втіленням спільних міжнародних проектів в рамках технічного та фінансового співробітництва, зокрема з Японією, Данією та Швецією.

На сьогодні в українській практиці оподаткування пільговий режим оподаткування застосовується також до т.з. економічних експериментів. До них належать:

включення сум витрат, пов'язаних з розвідкою або дорозвідкою та облаштуванням нафтових та газових родовищ до складу валових витрат;

включення до окремої групи витрат платника податку, на балансі якого перебувають такі запаси або родовища та підлягають амортизації, будь-яких витрат на розвідку або дорозвідку, облаштування та розробку будь-яких запасів або родовищ корисних копалин;

звільнення від оподаткування прибутку видавництва, видавничих організацій, підприємств поліграфії, отриманого ними від діяльності з виготовлення на території України книжкової продукції в період з 2004 до 2015 рр., та спрямування сум коштів, вивільнених у зв'язку з наданням податкових пільг, суб'єктом господарської діяльності - платником податків на переоснащення видавничо-поліграфічної бази, розроблення і запровадження новітніх технологій, розширення виробництва книжкової продукції.

Практика таких економічних експериментів запроваджена з метою підтримки окремих галузей та об'єктів оподаткування. При неправильному використанні цього інструмента його застосування може спричинити погіршення конкурентних умов на ринку та неефективне використання бюджетних ресурсів. Тому проведення економічних експериментів вимагає окремої оцінки їх ефективності та доцільності.

Зокрема економічний експеримент, що був запроваджений в 1999 р. в гірничо-металургійному комплексі оцінюється більшістю науковців та експертів як неефективний [2, с. 447]. Причиною є стимулювання використання лише імпортних енергоносіїв, внаслідок чого зростає залежність від Росії та відсутність позитивних зрушень внаслідок застосування пільгового режиму.

Аналогічну оцінку отримав економічний експеримент в агропромисловому комплексі та введення фіксованого податку для сільгоспвиробників в 1998 р. Цей податок було введено з метою зниження тінізації прибутків [8, с. 160-165]. Проте за оцінками Азарова, сільське господарство в Україні генерує 17% ВВП, і лише 3% доходів бюджету [2, с. 450]. Саме ця галузь несе найменше податкове навантаження, а податкові пільги перевищують надходження. При цьому пільгове оподаткування не вирішило корінної проблеми сектору – накопичення податкової заборгованості. Головною причиною зниження прибутковості галузі при зростанні обсягів виробництва є значна монополізація ринку ресурсів.

У зв'язку з неефективністю використання податкових пільг, що застосовувалися також до 11 спеціальних (вільних) економічних зон і 72 територій пріоритетного розвитку, в 2005 р. відміняється дія спеціальних економічних зон, які існували з початку 1990-тих і в яких оподаткування відбувалося за пільговим режимом [12].

За умов широкого зловживання податковими пільгами постає потреба оцінки втрат від їх неефективності. Саме множинні пільги та можливість варіювати податкову базу з періоду в період стали бар'єром для ефективного реформування у 2003 р. податку на прибуток підприємств на відміну від реформи податку з доходів фізичних осіб. Саме в цей період податкові пільги досягли свого максимуму [14, с. 48], що стало причиною нагального запровадження нової звітності ДПА.

Згідно з даними ДПА та Держкомстату [13], станом на 30.06.2009 р. втрати бюджету від наданих податкових пільг становили 10,9 млрд. грн., або 2,8% ВВП. За окремими податками найбільші частки мали відповідно: податок на додану вартість – 9,7 млрд. грн. (або 2,5%), податок на прибуток підприємств – 0,8 млрд. грн. (або 0,2%), плата за землю – 0,3 млрд. грн. (або 0,08%), акцизний збір – 0,1 млрд. грн. (або 0,03%). Таким чином, втрати бюджету від пільг по податку на прибуток посідають друге місце в загальному обсязі наданих пільг.

До труднощів реформування системи оподаткування прибутку підприємств належить недосконала конкуренція, яка змушує підприємства вдаватися до ухилення від оподаткування з метою нарощування частки на ринку через капіталовкладення і реінвестиції. Часто законодавча норма про перенесення балансових збитків підприємств на наступні податкові періоди використовується як інструмент уникнення оподаткування.

Розглянемо динаміку надходжень податку на прибуток, десеզонованого за допомогою ковзного середнього протягом 2000 - II кварталу 2009 рр. та зваженого на індекс цін виробників промислової продукції з базою порівняння 2000 р. рис. 1 [14].

З рис. 1 видно, що динаміка надходжень податку на прибуток підприємств протягом останніх 10 років має лише незначну тенденцію до зростання.

Попри проведенні реформи кардинальних змін у надходженнях не відбулося. Зниження фінансових результатів більшості підприємств з початком економічної кризи наприкінці 2008 р. призвела до стрімкої тінізації економіки та повернула обсяги надходжень податку на прибуток підприємств до бюджету на рівень 2004-2005 рр.

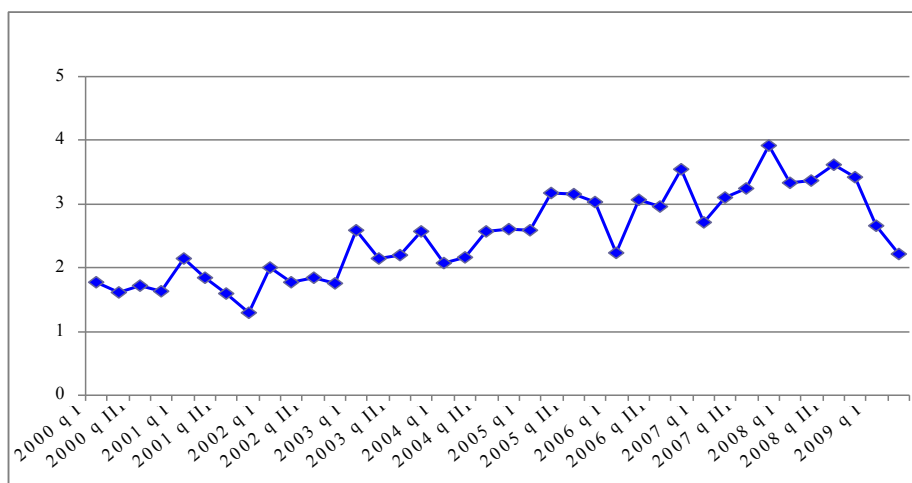

Рис. 1. Динаміка дезезонованого податку на прибуток підприємств протягом 2000-ІІ кв. 2009 рр.

Це підтверджує потребу реформування системи пільг, що є основною причиною неефективності процесу реформування.

Згідно з попереднім дослідженням [10], при зростанні податкового навантаження за податком на прибуток підприємств, обсяг надходжень даного податку в наступному кварталі зростає на 21,5% від обсягу зміни. Оскільки базова ставка цього податку на сьогодні складає 25% від податкової бази, це відображає зниження податковими пільгами ефективної ставки (без врахування тіньового сектору). Отже, це свідчить про необхідність реформування системи пільг для підвищення ефективної податкової ставки за податком на прибуток підприємств.

Також було виявлено позитивний вплив інвестицій в наукові розробки та технології на надходження даного податку. Цей інструмент набирає своєї вагомості та стає регулятором бюджетної політики при позитивному прирості інвестицій у цю сферу. Отже, ННТР повинні бути пріоритетним напрямком фінансування та інвестування як для держави, так і для суб'єктів господарювання. Також необхідно переглянути та запровадити систему обґрунтованих пільг з метою стимулювання інвестицій та покращення інвестиційного клімату. Система оподаткування прибутку підприємств потребує подальшого реформування в розрізі знаходження оптимальної ставки оподаткування та усунення необґрунтованих пільг, а також удосконалення адміністрування.

На сьогодні необхідно ввести мораторій на запровадження нових податкових пільг, оскільки їх кількість продовжує необґрунтовано збільшуватися, і в свою чергу, знижувати ефективність та дієвість бюджетно-податкової політики. В той же час існує потреба в розробці механізму оцінки ефективності та доцільності введення та продовження дії пільг за окремими видами. Практика економічних експериментів повинна бути припинена, оскільки в більшості випадків вона носить характер необґрунтованих преференцій для певних економічних агентів, що спричиняє поглиблення нерівної конкуренції на ринку. Корисним може бути використання інструменту податкового кредиту та застосування «касового» методу для адміністрування податку на прибуток підприємств. Він може бути застосований через спрямування усіх нарахованих до сплати податків до бюджету з подальшим декларуванням та відшкодуванням пільг. Це дозволить оцінити можливості та резерви бюджетної системи та реального сектору України.

Література

1. Мельник П.В. Трансформаційні процеси і регуляторна політика в економіці України : монографія / П.В. Мельник. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2004. – 222 с.
2. Бюджетна політика у контексті соціально-економічного розвитку України : У 6 т./Редкол.: М. Я. Азаров (голова) та ін. – К.: НДФІ, 2004. Т. 3 : Розвиток системи податків як основи зміцнення державних фінансів: монографія / [Азаров М. Я., Ярошенко Ф. О., Єфіменко Т. І. та ін.] – К.: НДФІ – 2004. – 308 с.
3. Тарашенко В.А. Податкові пільги: теоретичні аспекти / В.А. Тарашенко // Наукові праці НДФІ. – 2009. – №1(46) – С. 19-26.
4. Головань М.М. Про реформування системи пільгового оподаткування / М.М. Головань // Фінанси України. – 2009. – №11. – С. 47-52.
5. П'ятаченко Г.О. Становлення та розвиток фінансів України. 1917-2003/ Г.О. П'ятаченко, Л. В. Кухарець.– К.: НДФІ, 2005. – 784 с.

6. Никифоров А.С. Податкове стимулювання інноваційної діяльності / А.С. Никифоров, В.М. Диба, В.О. Парнюк // *Фінанси України*. – 2009.- №5. – С. 78-86.
7. Затонацька Т.Г. Економічно-правові аспекти бюджетного інвестування в інноваційній сфері / Т.Г. Затонацька // *Фінанси України*. – 2007. – №4. – С.36-43.
8. Історія оподаткування : навч. посіб./ [Ярошенко Ф.О., Мельник П.В., Андрущенко В.Л., Мельник В.М.] – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – 242 с.
9. Точиліна І.В. Бюджетно-податкове регулювання інноваційного розвитку економіки / І.В. Точиліна // *Наукові праці НДФІ*. – 2009. – №3(48) – С. 60-72.
10. Сидорович М.Я. Особливості моделювання надходжень податку на прибуток підприємств на сучасному етапі розвитку фінансової системи України / М.Я. Сидорович // *Наукові записки НаУКМА*. – 2010. – № 106.
11. Довідник пільг, наданих чинним законодавством по сплаті податків, зборів, інших обов'язкових платежів № 53 Державної податкової адміністрації України станом на 01.04.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sta.gov.ua
12. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України» : за станом на 1.04.2010 р. // *ВВР*.- 2005.- №17-19.-С. 267.
13. Державний комітет статистики України, офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
14. Державне казначейство України, офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua.
15. Державна податкова адміністрація України, офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sta.gov.ua.

Рецензент докт. екон. наук, професор І.Г. Лукьяненко

65.009.12

*Шаповалова І.В., ст. викладач,
Криворізький економічний інститут КНЕУ імені Вадима Гетьмана,
м. Кривий Ріг*

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ДІАГНОСТУВАННЯ ФАЗИ КОНКУРЕНТОСТІЙКОСТІ ЯК ОСНОВИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Одною з передумов створення конкурентної стратегії розвитку підприємства на ринку є обґрунтована оцінка фаз досягнутого рівня його конкурентостійкості. Стратегія управління конкурентостійкістю повинна забезпечувати постійне підвищення конкурентоздатності даного підприємства в порівнянні з іншими підприємствами – операторами ринку. Пошук адекватних шляхів і ефективних методів виходу з економічної кризи для вітчизняних підприємств ускладнюється структурними і кон'юнктурними коливаннями, загостренням конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, недостатнім завантаженням потужностей, що відбувається на тлі низької конкурентоспроможності більшості галузей національної економіки. Її радикальне підвищення, відсутність досвіду управління в умовах невизначеності конкурентного середовища ускладнює адаптацію вітчизняних товаровиробників до вимог світового ринку, що потребує реорганізації механізмів управління конкурентостійкістю підприємств.

Згідно проаналізованих економічних праць Тридіда О.М., Ареф'євої О.В., Шнипка О.С., Сумина В.А., Василенка В.О., Олейникова Е.А. управління конкурентостійкістю підприємств трактується як спосіб подолання «замикаючих» ефектів, характерних як для ринкової (дефіцит обігових коштів, асиметричність інформації, вхідні бар'єри на ринках і ін.), так і для державної координації (дефіцит координації, інформаційного обміну, експансія державного контролю й ін.) економічної діяльності [1, с. 58; 2, 7, 8, 9, с.76]. На думку Сумина В.А. підставою для визначення фази конкурентостійкості є здатність економічної системи, що підверглась несприятливому відхиленню за межі її допустимого значення, повернутися у стан рівноваги за рахунок власних або позикових ресурсів, перепрофілювання виробництва та ін." [8, с.160]. Однак, Т. Ковальов і Т. Сухорукова вважають, що на етап конкурентостійкості, на якому знаходиться у поточному часі підприємство найбільший вплив має «здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не відбиваються негативно на його діяльності» [5, с.49]. На думку Диканя В.Л. на стан економічної системи мають дві складові конкурентостійкості підприємства: